

Veje for mænd i omsorgsfag? - Køns- og ligestillings-arbejde i daginstitutioner

Lige muligheder i uddannelse?

Rådet for Børns Læring
Undervisningsministeriet

Steen Baagøe Nielsen

Lektor, PhD

Center for Velfærd, Profession og Hverdagsliv

Roskilde Universitet

Vicebestyrelsesleder i KVINFO

Hvordan skabes de kønnede kulturer og uddannelsesvalg?

Hvad kan vi gøre...
Hvad ved vi om
'andre veje'?

- Et stærkt kønsopdelt arbejdsmarked
- Et stadig kønsopdelt uddannelsessystem
- Hvad er skolers og daginstitutionernes bidrag til at forhindre forandring?
- Hvad får drenge/mænd til at vælge kønstraditionelle uddannelser, at droppe ud - eller slet ikke starte...?
- Hvad er udfordringerne i at få mænd i omsorgsfag?

”Danmark har et drengeproblem...?”

> men hvad og hvor er egentlig problemet?

Forsknings- og udviklings Samarbejder om uddannelsesudvikling projekter 2010 - 2017

Projekt IMODUS (Vækstforum):

- Inklusion af drenge og mænd gennem samarbejde om uddannelsesudvikling i region Sjælland

Projekt DRIBLE (VELUX):

- Drenges udfordringer i ungdomsuddannelserne.

Projekt ULE/Rum for Mænd? (Ligestillingsmin.):

- Udsatte unge (piger og) drenges liv i og uden for erhvervsuddannelserne.

Drenge og mænd på kønnede uddannelser

Forskning og deltagerorienteret uddannelsesudvikling omkring professionelles arbejde med inklusion

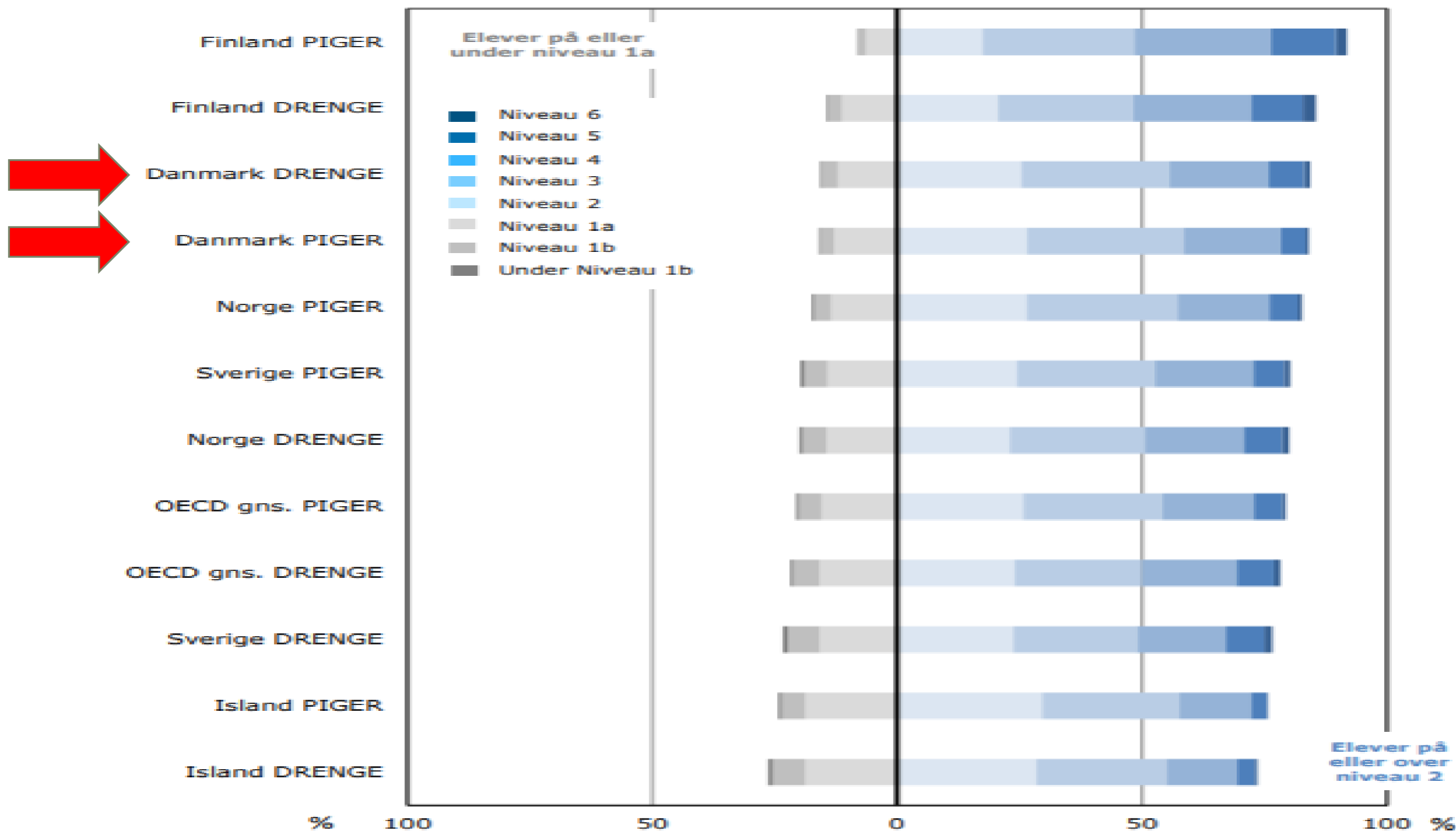
Viden fra praksisnært **samarbejde med fagprofessionelle - omkring inkluderende uddannelsesudvikling** rettet mod drenge og mænd på kønnede uddannelser (ESF)

- Bogen diskuterer erfaringer fra Projekterne:
- **på 24 uddannelser (fra eud, til gymnasium til bacheloruddannelse)**
- - med involvering af henved 300 fagprofessionelle (lærere, vejledere, uddannelsesplanlæggere, sagsbehandlere, mv.)

Præstationer i naturfag – PISA 2015

Forskelle – og statistiske repræsentationer

Figur 2.11 Kønsforskelle på præstationsniveau

Note: Piger og drenge i Norden på de forskellige niveauer sorteret efter, hvor mange der er på eller over niveau 2.
 Kilde: Kilde: OECD, PISA 2015-database, Tabel I.2.5.

Vidensunderstøttelse af Pædagoguddannelsernes undervisning i Køn, Seksualitet og Mangfoldighed

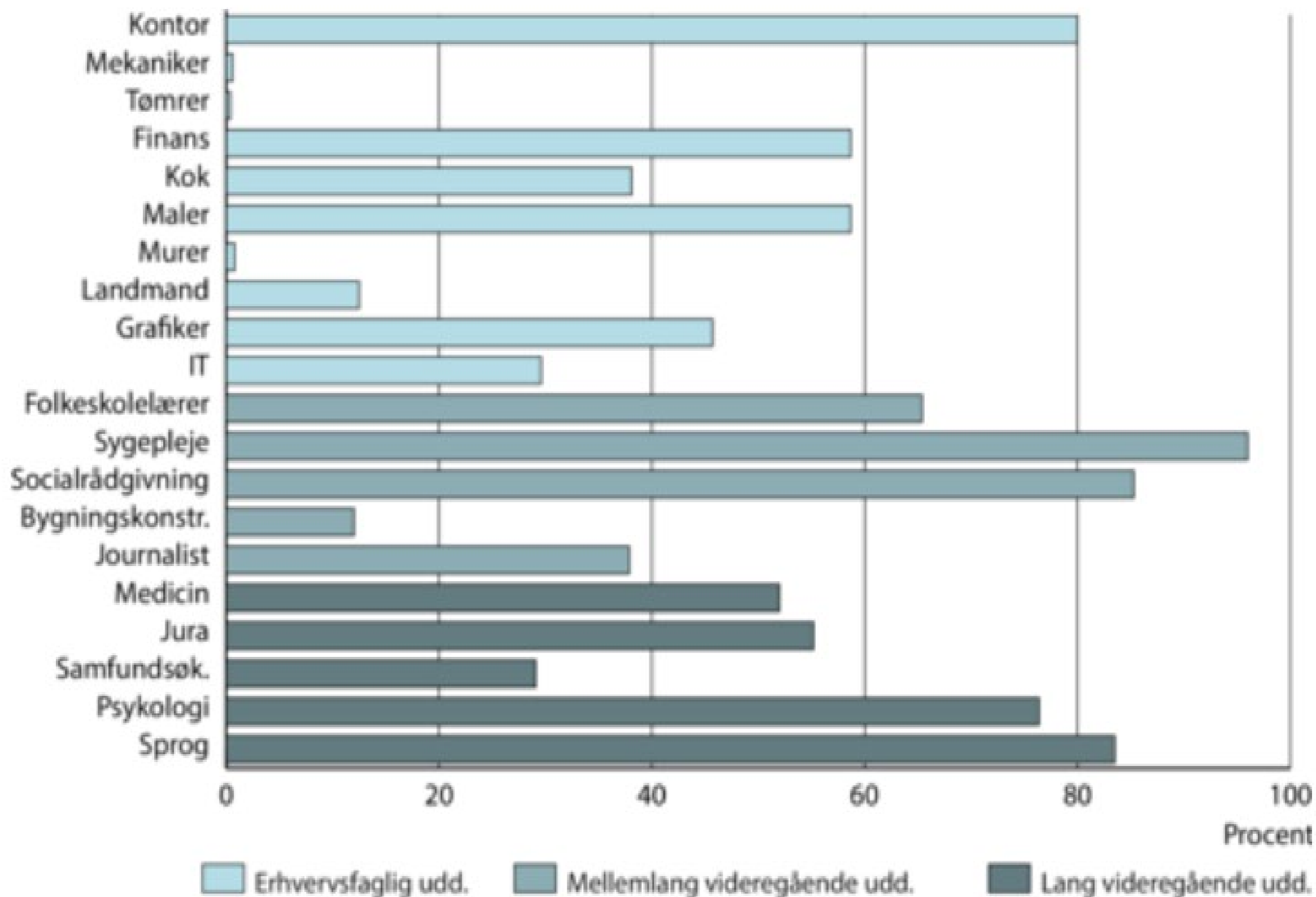
Centrale temaer i 2020 udg. fx:

- Ligestillingsarbejde i dagtilbud
→ styrket læreplan
- Teorier om køn, krop, identitet i pædagogisk arbejde
- Familieliv under forandring
- Unges seksualitet på nettet
- Eksperimenter med normkritisk og normkreativ pædagogik
  - Understøttelse af kønsreflekterende pædagogisk arbejde

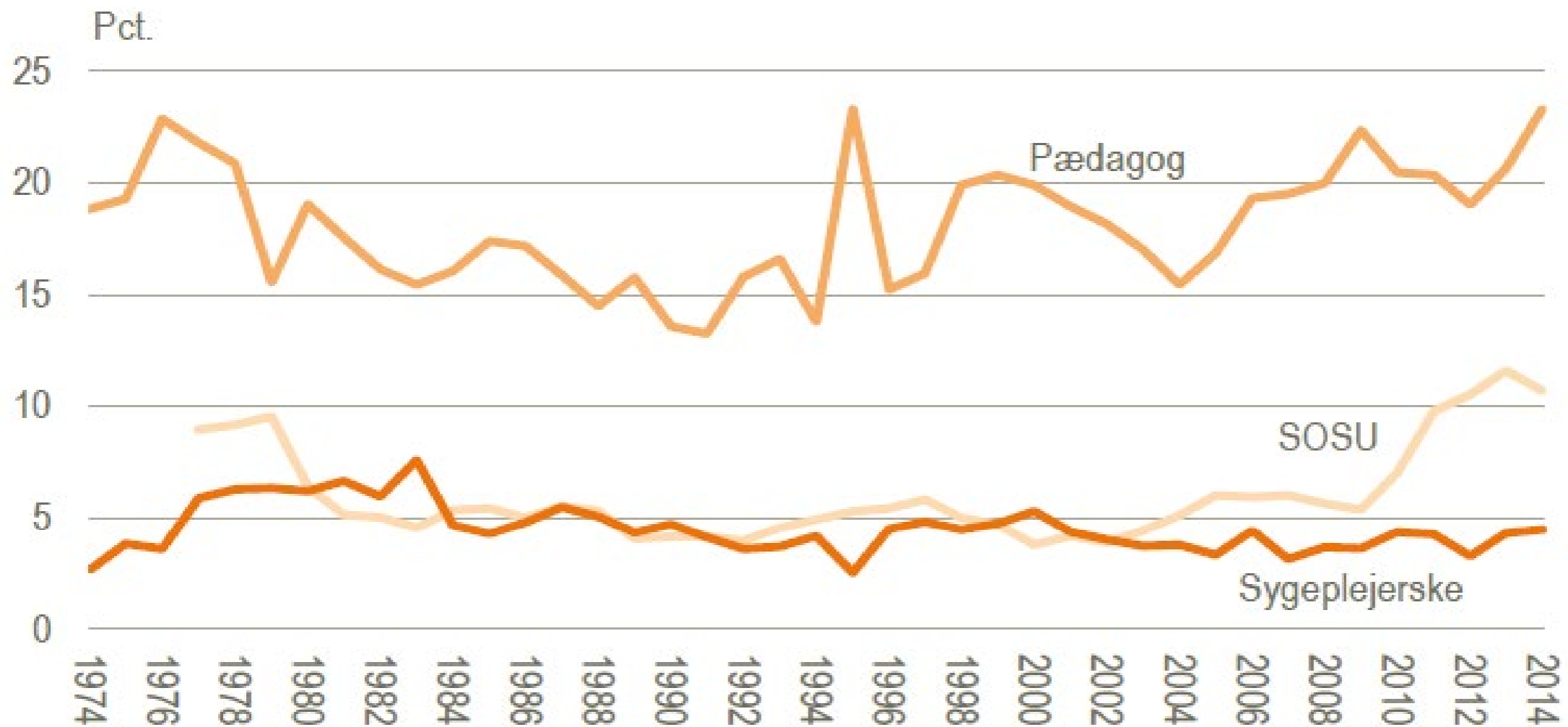
Det fortsat kønsopdelte arbejdsmarked

Figur 14.7 Andelen af kvinder i udvalgte job, i pct.

2) Bevægelsen af **mænd ind i omsorg** og andre kvindefag står næsten stille!

Mænds andel af fuldførte uddannelser til pædagog, sygeplejerske og social- og sundhedsuddannelserne. 1974-2014

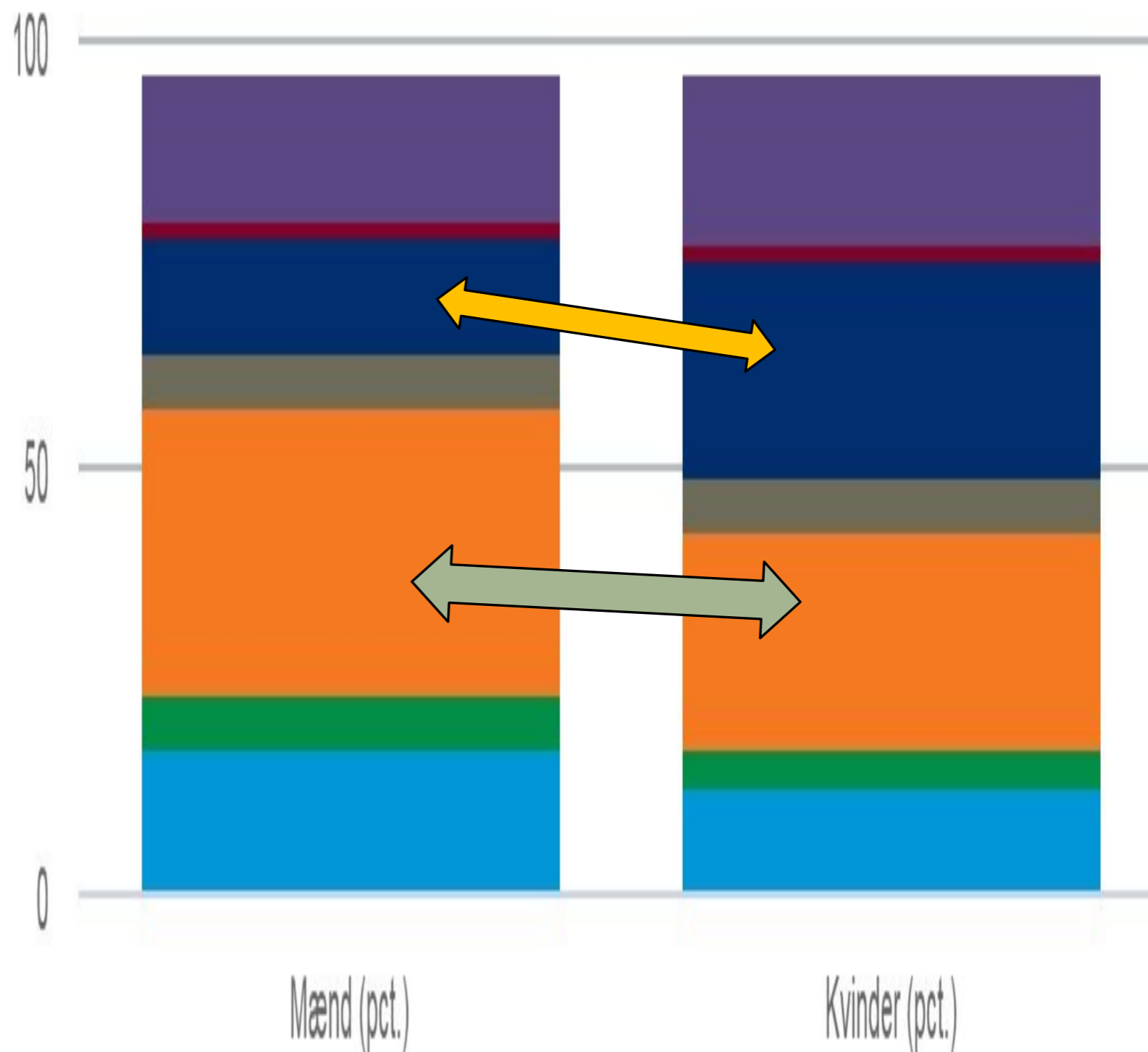

Kilde: Danmarks statistik

Det kønsopdelte uddannelses- og karrierevalg: befolkningens højest gennemførte uddannelse (35-39 år)

- H10 Grundskole
- H20 Gymnasiale uddannelser
- H30 Erhvervsfaglige uddannelser
- H40 Korte videregående uddannelser, KVV
- H50 Mellemlange videregående uddannelser
- H60 Bacheloruddannelser, BACH
- H70 Lange videregående uddannelser, LVU

Det kønsopdelte arbejdsmarked genskabes i de unges uddannelsesvalg - også på sektorer og jobkategorier

Tabel 2. Bestand af elever på fire udvalgte hovedforløb i 2016.

Kilde UVM's databank

Elever på erhvervsuddannelsernes hovedforløb (bestand)	Mænd	Kvinder
Teknologi, byggeri og transport	29.097	3.478
Omsorg, sundhed og pædagogik	1.901	11.924
Fødevarer, jordbrug og oplevelser	5.597	3.924
Kontor, handel og forretningservice	5.131	10.058
I alt	41.726	29.384

Det kønsopdelte uddannelsesvalg skabes via traditionelle jobønsker

Top 10 over unges jobønsker

Piger

- Læge
- Jura
- Psykolog
- Pædagog
- Journalist
- Fotograf
- Frisør
- Politi
- Dyrlæge
- Sygeplejerske

Drenge

- Ingeniør
- Tømrer
- Militær
- Politi
- Jura
- Læge
- Journalist
- Mekaniker
- Selvstændig
- Programmør og sælger

Alle

- Læge
- Jura
- Politi
- Ingeniør
- Journalist
- Psykolog
- Pædagog
- Militær
- Dyrlæge
- Fotograf

Jobønskets uddannelseskrav → Ikke gymnasium

Top 10 over unges jobønsker

Piger

- Læge
- Jura
- Psykolog
- Pædagog
- Journalist
- Fotograf
- Frisør ←
- Politi ←
- Dyrlæge
- Sygeplejerske

Drenge

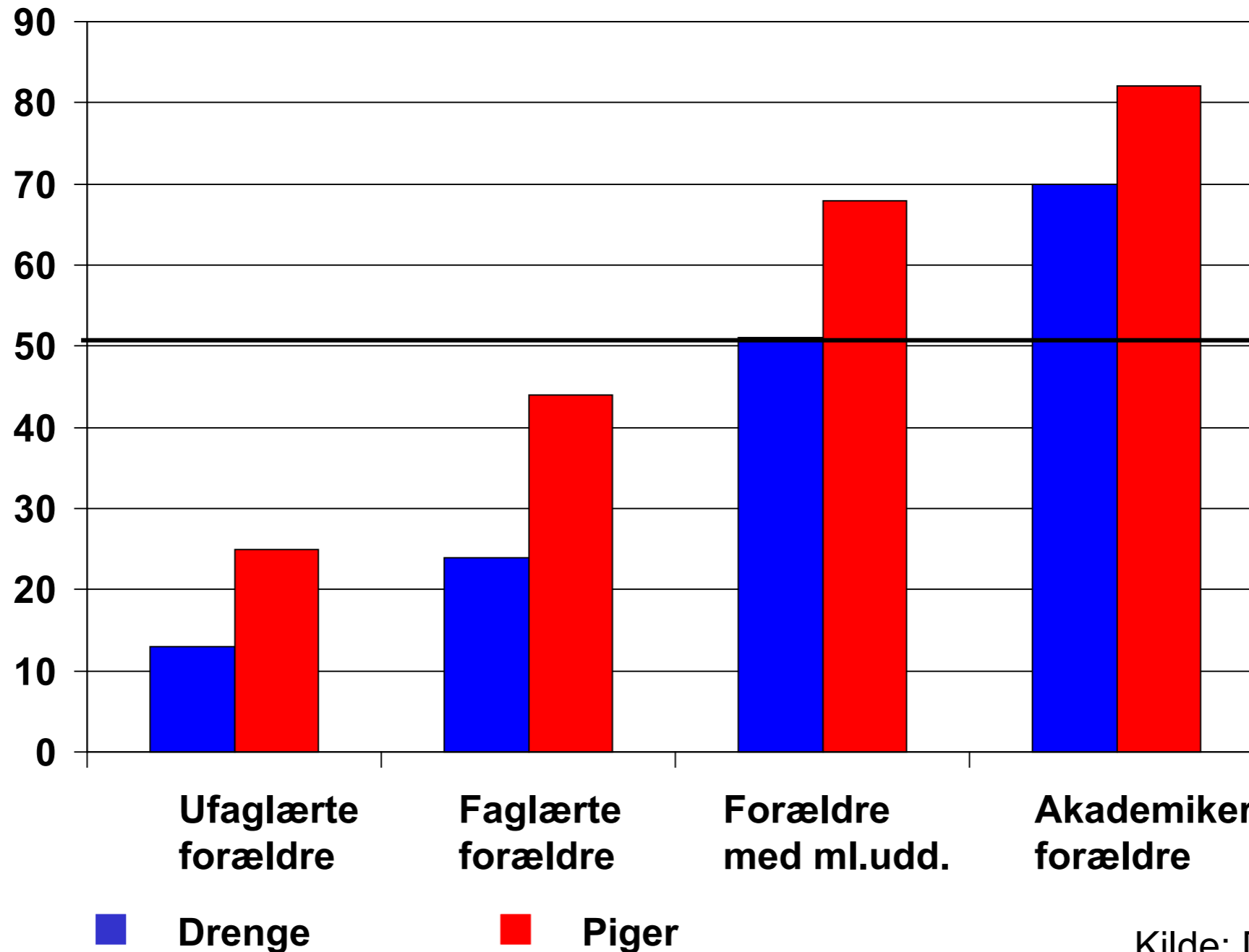
- Ingeniør
- Tømrer ←
- Militær ←
- Politi ←
- Jura
- Læge
- Journalist
- Mekaniker ←
- Selvstændig ←
- Programmør og sælger

Alle

- Læge
- Jura
- Politi
- Ingeniør
- Journalist
- Psykolog
- Pædagog
- Militær
- Dyrlæge
- Fotograf

Bredere pointe: Nedbrydningen af det kønsopdelte arbejdsmarked handler i stigende grad om social uddannelsesinklusion – også på tværs af køn

Andel 25-årige der har en videregående uddannelse eller er i gang med én

Kilde: Danmarks Statistik

Gen-skabelse af maskulinitet gennem skolen...

En gruppe 'raske drenge' **forventes** tidligt at opføre sig på måder, som ud fra skolens formelle formål ses som 'urolige' eller marginale

Disse drenge **siges at mangle sociale kompetencer**, evner og motivation. Der lægges dermed op til – OGSÅ I SKOLEN, at 'det sociale' og deres fremtid IKKE er skolen, men .... et andet sted...?

Skolen genskaber maskulinitetskultur som anti-skole-kultur. De laver **modstand** mod 'reglerne' og den 'boglige fornuft'.

> Mange drenge vender sig tidligt væk fra uddannelse!

<https://samfundslitteratur.dk/bog/drenge-og-maskuliniteter-i-ungdomsuddannelserne>

'We don't need no education...?'

3 stemmer fra 'erhvervsskolen BYG':

Rummer skolen
traditionel
'drengethed'
for dårligt?

- *Danny: Jeg kan sgu godt lide at være i værkstedet [på teknisk skole]*
- *Kristian: Jeg glæder mig også til at komme i skole!*
- *Magnus: I folkeskolen der var man måske: "Jeg gider sgu ik' i skole i dag!" Men hernede der tænker man bare: "Jeg skal lave noget på mit legehus" og samtidig ha' det sjovt med dem, man snakker med hernede!" Så det motiverer én til at komme i skole.*
- *Danny: Ja det er rigtigt!*
- *Interviewer: Hvad er så det, der gør det anderledes end folkeskolen?*
- *Magnus: Det er bare det.. at vi sidder ikke stille hele tiden. Her, der laver man jo noget! I folkeskolen, der sidder man på en stol og hører efter læreren. Det er pisse kedeligt...*

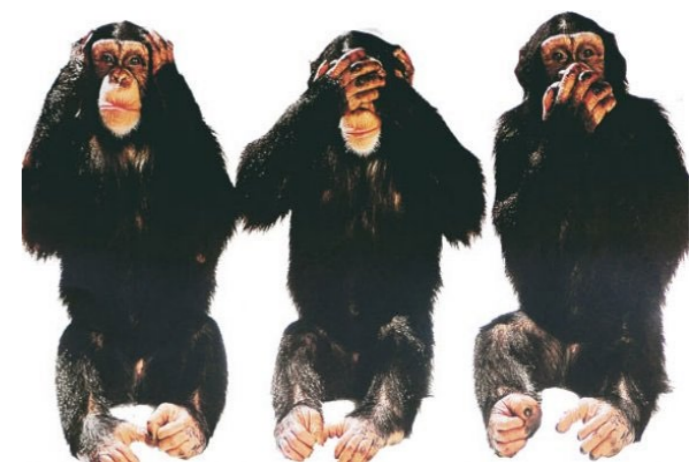
Nogle **drenge** sociale orienteringer og deres arbejds- og jobforventninger bidrager til genskabelse af en **langvarig tradition for modstand mod uddannelsesvejen.**

Den **'skoletrætte'** som en accepteret og veletableret 'drenget' social strategi - for de der ikke ses som 'boglige'

Erhvervsskolerne har længe haft til opgave at 'samle disse drenge op'
Og her er fortsat **stort frafald og omvalg!**

Drenge sociale *kompetencer,* *policing* og reguleringer skaber maskulinitet – og modstand mod 'uddannelsesvejen'!

1) Køn ikke bare noget eleverne bærer med sig ind i uddannelse og job

- Traditionelle kønsforståelser er **også** 'indbygget' i skolekultur, lærerfagligheder og jobfelter.
- Traditionelle køn **formes** også igennem skolen, uddannelsen - jobbet

2) Når uddannelserne laver aktiviteter, 'linjer' mv. som er tænkt målrettet drenge/mænd, så bliver alle 'glade':

Nye refleksioner over **deltagerforudsætningerne** åbner op for nye muligheder og ny uddannelses- og undervisningsplanlægning.

Projekt-indsigter:

Kønnede uddannelser

- genskaber køn gennem uddannelse

Uddannelserne har en 'nøgle' til forandring

Rekruttering af mænd til omsorgsarbejde

Fra egne centrale projekterfaringer (Baagøe Nielsen)

- ❖ Mænd i sygeplejeuddannelse 2017-19 (NIKK)
- ❖ IMODUS – Inklusion af mænd og drenge på uddannelser i Regions Sj. 2011-15 (EuSoFu)
- ❖ Nordiske mænd til omsorgsarbejde (2010-2011/NMR)
- ❖ Mpower Mænd2Mænd (SOSU/Pæd) (2005-2007 /EuSoFu)
- ❖ Unges kønsutaditionelle uddannelsesvalg (CeLi/CEFU) (2003-04/EuSoFu)
- ❖ Mænd og omsorg i daginstitutioner 1999-2005 (PhD)
- ❖ Køn på pæd.seminarier 1998-1999 (Rektorerne)
- ❖ Mænd til Psykiatri Nyk. Sj.1997-1998 (Regionen)

Nordiske mænd til omsorgsarbejde!

- En forskningsbaseret erfaringsopsamling på initiativer til at rekruttere, uddanne og fastholde mænd efter finanskrisen

- Kortlægning af 'god praksis' i Norden for rekruttering og fastholdelse af mænd – ved studier af markante cases vedr. mænd til omsorg (250 sider)
- https://rucforsk.ruc.dk/ws/portalfiles/portal/62223287/Final_antologi_nordiske_maend_til_omsorgsarbejde.pdf

VI KAN SLÅ FAST ...

... AT MÆND GØR EN FORSKEL!

DU KAN GØRE EN FORSKEL VED AT:

HANDLE I STEDET FOR AT SNAKKE

MENE DET DU SIGER

VÆRE GOD TIL AT SÆTTE GRÆNSER

TURDE SIGE AT DER ER BRUG FOR STRUKTUR

VÆRE GLAD FOR FYSISKE UDFORDRINGER

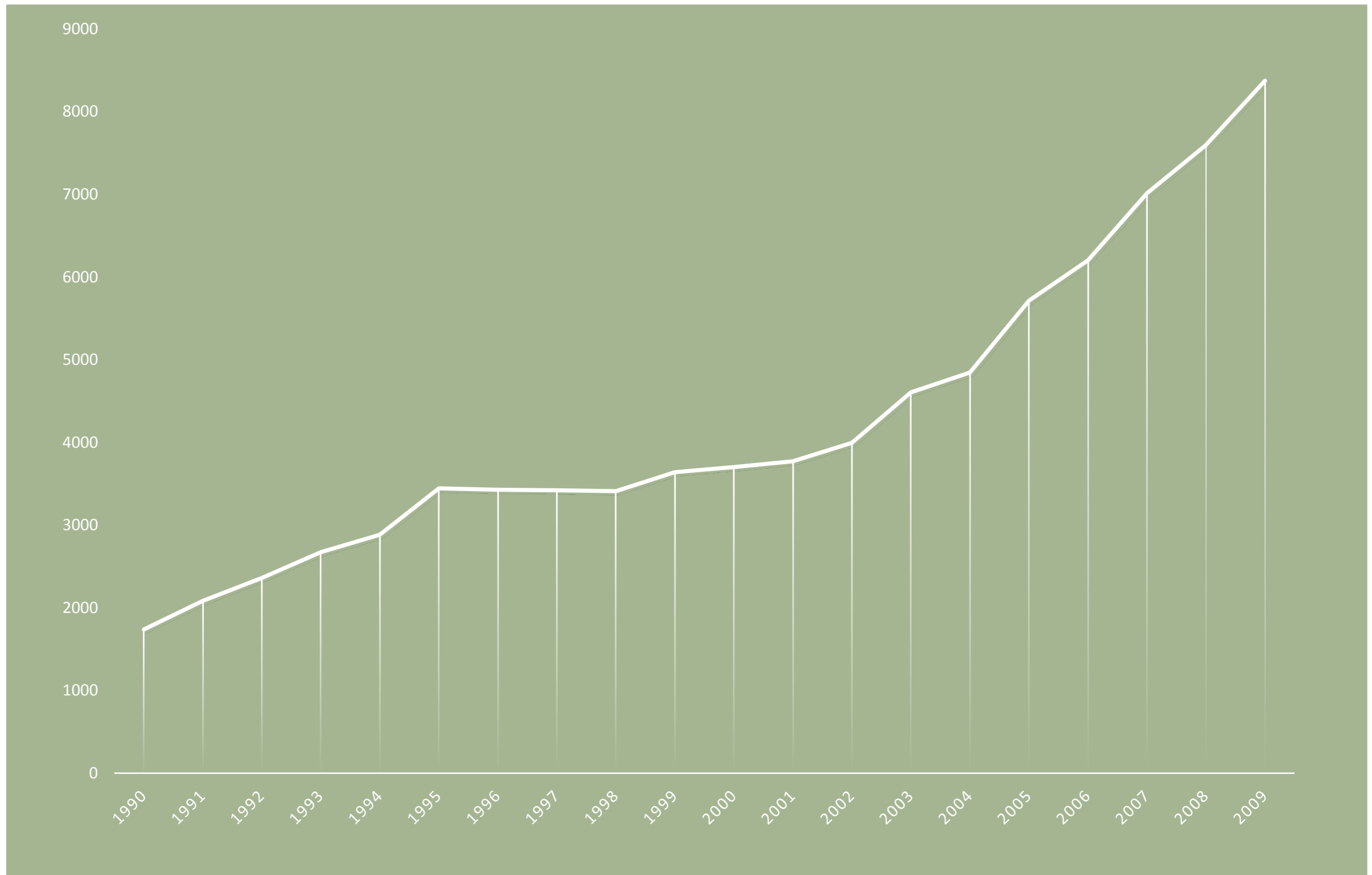

"TÆNDE" PÅ KVINDER - DEM ER DER MANGE AF!

JOBMULIGHEDER...

Politisk vilje skaber en enkelt undtagelse...

Menn ansatt i barnehager i Norge 1990 - 2009

Menn i barnehagen/likestilling i barnehagen:

Forøgelse fra 5 % mænd i 1990 - 7 % i 2001 - 10 % i 2009 - **2017 ca. 9 %**

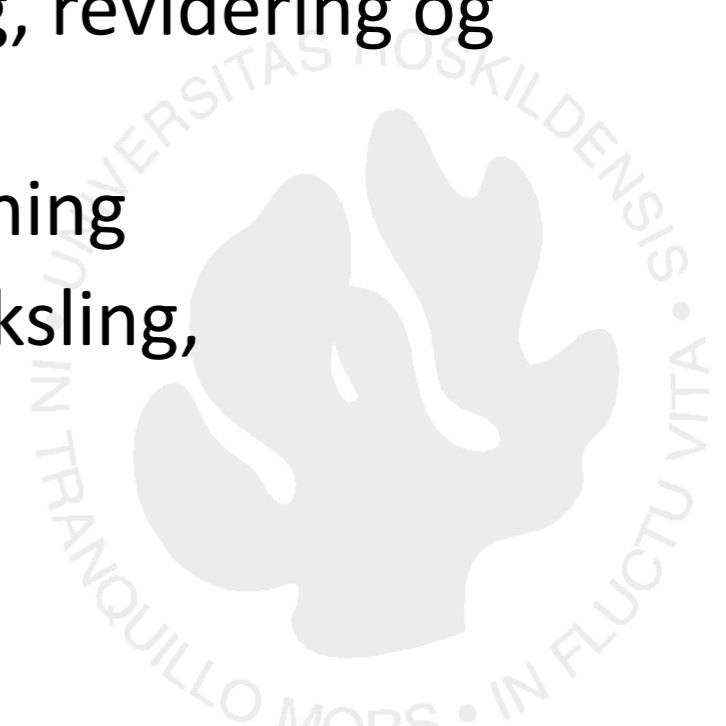
Milepæle i perioden 1997 – 2010: Stærk og klar overordnet politisk rammesætning – og **langsigtet handleplan**, med løbende evaluering, revidering og opfølgning:

- 1997-2000: Den første fireårige handlingsplanen. m/overordnet målsætningen **20 % 'menn i barnehagene' i 2020** (inspireret af EU-kommissionsstøttet 'netværk for børneomsorg, 1996)
  - Handlingsplanen forlænget i perioden 2000-2003
- Slut 1990: Initiering af en række understøttede netværk lokalt/regionalt (MiB), kundskabsopbygning
- 2004-2007: Målrettet rekrutteringsindsats i 'handlingsplanen for likestilling' (1 mill kr/årl.)
- 2006 *Temahefte om menn i barnehagen (likestillingsmin)* – lokal rekrut.
- 2008-2010 Intensiverede tiltag initieret (3 mill kr./årl.)

Menn i Barnhage – en vifte af tiltag i arbejdet med Stærk og klar overordnet politisk rammesætning

- Udbygget og **langsigtet handleplan** – evaluering, revidering og opfølgning
- Synlighed, oplysning og PR til den brede befolkning
- Lokal støtte til engagement (Fylke), vidensudveksling,
- Praktikker-konferencer
- Eksperimenter i børnehaver -
- ‘Ambassadørbarnehager’
- Understøttelse af profil - entreprenører og foreninger (MIB)
- Stærke uddannelsesinitiativer – point-kvotering
- Lovinitiativer: ‘Svag’ kvotering/positiv særbehandling
- Evaluering og vidensspredning
- Forskning, vidensopsamling og vidensudvikling

Den lange og vanskelige vej til varig rekruttering

7 svære trin til rekruttering til varigt job:

1. Skabelse af kulturel og samfundsmæssig **legitimitet** i at gøre det utraditionelle > **Holdningspåvirkning i barndommen og skole**
2. Skabe interesse og forståelse særligt for at omsorg også er reelt arbejde for mænd > **Fx daginstitution og skole**
3. Åbenhed, opmærksomhed og **vejledning** ved valg af ungdomsuddannelse og videregående...
4. Rekruttering og **fastholdelse** på selve uddannelserne
5. Rekruttering til arbejdspladserne (skabe overgange)
6. Organisationsudvikling og kønsrefleksion på arbejdspladserne (for sikring af fastholdelse – bredere ligestillingsintegration)
7. Skabelse af **ramme- og arbejdsvilkår** for fastholdelse (løn, status, politisk 'profilering' og legitimitet)

Det er ikke for tøsedrenge

Rekrutteringskampagner må som minimum medtænke:

- Hvad der kommer efter rekrutteringen...
  - > Veje til **fastholdelse af engagement**
- Mænds reelle ønske om omsorsudøvelse
- Indlejring og opfølgning af aktiviteter
- Muligheden for større 'alliancer' omkring tiltag
- Mænds aktive engagement og villighed til at udfordre køn
- Mænds levende og blandede erfaringer og ressourcer!
- Mænds lyst og evner til at skabe og omforme faglighed – som udfordring!

- **Pelle:** ...jeg startede [i praktik] i den der SFO!
[Så sagde de fastansatte pædagoger]:
“Så gå du ud og spil noget rollespil!
Så gå du ud og spil noget fodbold!”
- **SBN:** Hvad sagde du til dem?
- **Pelle:** Jeg sagde ok! Fair nok! Jeg skal da prøve!
Jeg er super dårlig til at spille fodbold. Jeg kender ikke reglerne. Der er konstant offside, når jeg spiller [alle interviewede griner].

Pelle - under
uddannelse til
pædagog:

At skulle
indtage særlige
roller og
opgaver, fordi
man er mand!

- Hvordan får vi skabt en skole og uddannelser, som faktisk motiverer drenge til at udfolde deres mangfoldige talenter?
- Er 'drengepædagogik' løsningen – eller en del af problemet?
- Er løsningen at kanalisere de 'drenge' arbejds-orienteringer ind i grundskolen? Eller at udfordre traditionelle interesser?
- Hvordan gør vi 'uddannelsesvejen' mere legitim og interessant?
- Hvordan åbner vi drengenes job-orienteringer op mod omsorgsfagene?
- Hvordan gøre omsorgsfagene langsigtet attraktive for mænd?

Nogle spørgsmål til diskussion...

(Snarere end diskussioner om 'biologisk' forskel fx)

Tak! – så langt...
baagoee@ruc.dk

Anbefalinger fra 5 underudvalg (43 fagpersoner) + engagerede embedsmænd grundigt arbejde (2016-17) om en række anerkendte udfordringer bl.a.:

- **Kønsstereotype uddannelsesvalg**
- **Udfordringer for mandlige pædagoger**
- **Drenge udfordringer i skole og daginstitutioner**
- **Kønsstereotyp pædagogik i daginstitutioner**
- **Frafald og køn i erhvervsuddannelser**
- **Køn og resultater i gymnasiet**

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/folke/pdf17/juni/17/0626-rapport-fra-udvalget-om-ligestilling-i-dagtilbud-og-uddannelse.pdf?la=da>